

Dr. sc. Vilim Bouček, izvanredni profesor
Pravnog fakulteta u Zagrebu

UREDBA RIM II - KOMUNITARIZACIJA EUROPSKOG MEĐUNARODNOG DELIKTNOG PRAVA - POVIJESNA SKICA I OPĆI PRAVNI OKVIR

UDK: 347. 5 (4-67EU)

Primljeno: 10. 02. 2008.

Pregledni znanstveni rad

U ovom radu autor razmatra povijest nastanka i opći pravni okvir za primjenu odredaba deliktanog statuta prema Uredbi (EZ) br. 864/2007 Europskog Parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovorne obveze od 11. srpnja 2007. (Uredba Rim II). Navedenim pravnim aktom EZ unificiraju se kolizijske norme međunarodnog deliktanog prava na području EU. Zbog isprepletenosti gospodarskih odnosa na unutarnjem tržištu u kojima veoma često sudjeluju i "treći", te stoga što svi sporovi na području EU imaju potencijalno unutarnje EU obilježje, odredbe Uredbe Rim II primjenjuju se univerzalno. To pak znači da početkom primjene, odnosno stupanjem na snagu odredaba Uredbe Rim II, prestaju važiti autonomne odredbe deliktanog statuta u državama članicama EU, izuzev Danske.

Ključne riječi: *Uredba Rim II, komunitarizacija, povijest nastanka, opći pravni okvir Rim II.*

I. UVOD

Suvremenom međunarodnom privatnom pravu¹ na području EU ili europskom mpp-u u širem smislu,² snažan pečat daje proces europeizacije.³ I dok je razvitak europskog mpp-a u prvih četrdeset godina EZ⁴ bio obilježen donošenjem i stupanjem na snagu (tek) dvaju međunarodnih ugovora kao unifikacijskih

¹ U nastavku: mpp. U radu ćemo također koristiti i sljedeće opće kratice: EU- Europska unija, EZ- Europska zajednica, GZ- građanski zakon, UZGZ- uvodni zakon za GZ, ZMPP- zakon o međunarodnom privatnom pravu.

² O pojmovima "europsko međunarodno privatno pravo u širem smislu" i "europsko međunarodno privatno pravo" vidi, u: Bouček, Izvori europskog međunarodnog privatnog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 3-4/2003. (u nastavku rada: Izvori europskog mpp-a), str. 748.

³ Vidi više o tome: Bouček, Europsko međunarodno privatno pravo kao integracijsko pravo, Hrvatska pravna revija, br. 2/2004. (u nastavku rada: Europsko mpp kao integracijsko pravo), str. 2.-3.

⁴ To je period od 1. siječnja 1958., kada je na snagu stupio Ugovor o osnivanju E(E)Z (poznat kao Rimski ugovor od 25. ožujka 1957.), do 1. svibnja 1999«, kada na snagu stupa Ugovor iz Amsterdama donesen 2. listopada 1997.

instrumenata,⁵ stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama 1. svibnja 1999.,⁶ uredbe EZ postaju glavni izvori europskog međunarodnog privatnog prava.⁷ U tzv. postamsterdamskoj fazi, u kojoj je dovršen sadašnji pravni ustroj europskog prava,⁸ doneseno je ukupno devet uredaba i jedna smjernica kojima su se uredila (samo) važna pitanja europskog građanskog procesnog prava.⁹ Iako su Akcijski planovi institucija EU u okviru svoje legislativne nadležnosti na temelju čl. 61, t. c) i čl. 65. Ugovora o osnivanju EZ¹⁰ omogućavali donošenje uredaba koje reguliraju i mjerodavno pravo za ugovorni, kao i deliktни statut,¹¹ europsko kolizijsko pravo se na takav način prvi put uređuje tek 11. srpnja 2007. donošenjem Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog Parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovorne obveze (Uredba Rim II).¹² Navedenim pravnim aktom EZ unificiraju se kolizijske norme međunarodnog deliktноg prava na području EU, pa stoga možemo govoriti

⁵ To su Bruxelleska konvencija o sudskoj nadležnosti i ovrši sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima od 27. rujna 1968. (u nastavku: BK) koja je stupila na snagu 1. veljače 1973. (ABl. EG 1998 C 27/3) i Rimska konvencija o mjerodavnom pravu za ugovorne obveze od 19. lipnja 1980. (u nastavku: RK), koja je stupila na snagu 1. travnja 1991. (ABl. EG 1980 C-282/1).

BK je u postamsterdamskoj fazi razvitka europskog mpp-a pretočena u Uredbu (EZ) br. 44/2001. od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Bruxelles I uredba - BU I, ABl. EG 2001 Nr. L 12/1.), koja je stupila je na snagu 1. ožujka 2002. za sve države članice EU izuzev Danske.

RK je također trebala doživjeti preobražaj u Uredbu EZ, ali se već nekoliko godina očekuje njeno donošenje. Rezultat dosadašnjeg cjelokupnog rada na unifikaciji ugovornog statuta sadržan je u Prijedlogu Uredbe Europskog Parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za ugovorne obveze (Rim I) koji je Komisija predložila 15. prosinca 2005. (COM (2005) 650 final).

⁶ Ugovor iz Amsterdama donesen je 2. listopada 1997. Njegov puni naziv glasi: Ugovor iz Amsterdama o izmjeni Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o osnivanju Europske zajednice kao i nekih s njima povezanih pravnih akata (OJ EC 1997, C-340/01).

⁷ Vidi više o tome: Bouček, Izvori europskog mpp-a, str. 743.-477.

⁸ U toj fazi je donesen i Ugovor iz Niče iz 2001. Puni naziv tog međunarodnog ugovora glasi: Ugovor iz Niče o izmjenama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o osnivanju Europskih zajednica kao i nekih s njima povezanih pravnih akata od 26. veljače 2001. (ABl EG Nr. C 80 od 10. ožujka 2001.). To je zasad je posljednji u nizu međunarodnih ugovora kojim države članice EU mijenjaju i dopunjuju europsko primarno pravo. Prvobitno je bilo predviđeno da će ratifikacija Ugovora iz Nice pred nacionalnim parlamentima država članica EU biti završena do kraja 2002., ali je taj rok prekoračen, pa je navedeni Ugovor stupio na snagu tek 1. veljače 2003. Promatran u kontinuitetu navedenih promjena u EU, Ugovor iz Niče uređuje tzv. "otpatke" (engl. "Left-overs") amsterdamskog ugovora i služi kao pravna podloga za institucionalnu reformu Europske unije za pripremu njenog proširenja na deset novih država, a što je i učinjeno 1. svibnja 2004. (Vidi o tome: Pache/Schorkopf, Der Vertrag von Nizza, NJW 2001., str. 1377., kao i Hartlev, The Foundations of European Community Law, sixth edition, Oxford New York, 2007., str. 8.-9., te Craig/de Burca, EU Law Text, Cases, and Materials, fourth edition, Oxford New York, 2008., str. 27.-31.).

⁹ Vidi više o tome: Jayme/Kohler, Europa.isch.es Kollisionsrecht 2007: Windstille im Erntefeld der Integration, IPRax, br. 6/2007. (u nastavku rada: Europaisches Kollisionsrecht 2007), str. 493-504. te Kreutzer, Zu Stand und Perspektiven des Europaischen Internationalen Privatrechts, RabelsZ, br. 1/2006., str. 20, kao i Vuković/Kunštek, Međunarodno građansko postupovno pravo, drugo izdanje, Zagreb, 2005., str. 16.-18.

¹⁰ Vidi više o tome: Bouček, Sadašnja i buduća legislativna nadležnost EZ/EU za uređenje europskog međunarodnog privatnog prava, Hrvatska pravna revija, br. 5/2006., str. 74.-85.

¹¹ Vidi Aktionsplan des Rates und der Kommission zur best möglichen Umsetzung der Bestimmungen des Amsterdamer Vertrages über den Aufbau eines Raumes der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts vom 3. 12. 1998. (ABl. EG 1999 Nr. C 19/1), kao i Akcijski plan Vijeća i Komisije EU od 3. lipnja 2005. kojim se razrađuje "Haaški program" (ABl.EU C 198 vom 12. 8. 2005.).

¹² OJ EU L 199/40 od 31. srpnja 2007.

o novom europskom međunarodnom deliktanog prava.¹³ To istodobno znači da se zbog isprepletenosti gospodarskih odnosa na unutarnjem tržištu u kojima veoma često sudjeluju i "treći", te stoga što svi sporovi na području EU imaju potencijalno unutarnje EU obilježje, odredbe Uredbe Rim II primjenjuju univerzalno, dakle ne samo na sporove s "intra", već i na one s "extra" EU obilježjem.¹⁴ U tom smislu možemo reći da se odredbe europskog međunarodnog deliktanog prava i federaliziraju.

Budući da suvremena doktrina mpp-a drži da je određivanje deliktanog statuta "višeslojno i najspornije"¹⁵ pitanje, te "konceptijski jedan od najtežih problema u međunarodnom privatnom pravu",¹⁶ korisno je u svakom radu koji se bavi navedenim pitanjem odrediti osnovne pojmove i terminologiju.

U hrvatskom mpp-u izraz "deliktan statut" označava mjerodavno pravo za građanskopravne delikte i *stricto sensu* ima uže značenje od izraza "izvanugovorna odgovornost za štetu" (čl. 28. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima - u nastavku ZRS ili hrvatski ZMPP¹⁷), jer ne obuhvaća i kvazikontrakte (čl. 27. ZRS-a).¹⁸ To načelno vrijedi i u poredbenom pravu.¹⁹ U tom smislu su izrazi u ovom radu: "međunarodno deliktan pravo", odnosno "prekogranično deliktan pravo" i "deliktan statut" istoznačnice, a "izvanugovorna odgovornost za štetu" je njihov viši rodni pojam.²⁰

Nakon uvodnog, u drugom dijelu rada prikazat ćemo povijest nastanka Uredbe Rim II, u trećem dijelu analizirat ćemo njene opće odrednice kojima se definira opći pravni okvir za primjenu odredaba deliktanog statuta. Na kraju rada dajemo zaključak.

U nastavku ovog rada izložit ćemo povijest nastanka Uredbe Rim II, čiji će nam višegodišnji proces donošenja pokazati poteškoće i razvitak pravnih stajališta pri unificiranju tog važnog pitanja u mpp-u. Međutim, povijesni prikaz Rim II ima još jednu važniju zadaću, jer nam omogućuje uvid u konačni odnos načela predvidivosti i načela elastičnosti, kao odnosa ekonomske i kulturološke komponente ugrađene u Rim II.²¹

¹³ Usp. Kadner Graziano. *Europaisches Internationales Deliktsrecht*, Tübingen, 2003., str. 4-7.

¹⁴ Vidi više o tome u ovom rada *infra*, pod III. 3.2.

¹⁵ Usp. Kropholler, *Internationales Privatrecht*, šesto izmijenjeno i prošireno izdanje, Tübingen, 2006. (u nastavku: *Internationales Privatrecht*), str. str. 522.

¹⁶ Collier, *Conflict of Laws*, Cambridge, 2001. str. XX.

¹⁷ NN 53/1991.

¹⁸ Usp. Bouček, *Opće odredbe deliktanog statuta – prinos tezama za nacrt novog hrvatskog zakona o međunarodnom privatnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 1-2/1998. (u nastavku: *Opće odredbe deliktanog statuta*), str. 121.

¹⁹ Tako npr. u njemačkom pravu: Kropholler, *Internationales Privatrecht*, str. 522., u švicarskom pravu: Siehr, *Das Internationale Privatrecht der Schweiz*, Zurich, 2002., str. 349.-350; te u austrijskom pravu: Schwimann, *Internationales Privatrecht einschliesslich Europarecht*, Wien, 2001., str. 75.

²⁰ Usp. Bouček, *Prijedlog uredbe Rim II iz 2003. i opće odredbe deliktanog statuta u hrvatskom Zakonu o međunarodnom privatnom pravu*, Zbornik prispjevov "Evropski sodni prostor - European Judicial Area" z mednarodne znanstvene konference na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru, Maribor, 2005. (u nastavku: *Prijedlog uredbe Rim II iz 2003.*), str. 208.

²¹ Usp. Jayme, *Kulturelle Identitet und internationales Privatrecht*, Heidelberg, 2003., str. 5. i dalje.

II. POVIJEST NASTANKA UREDBE RIM II

1. Opće napomene

Povijesna skica nove europske Uredbe Rim II pokazat će u nastavku rada u kojem stupnju je u europskom međunarodnom deliktanom pravu uvažavano europsko *ius commune*²², ali ne samo kao slika zajedničkih korijena u europskom deliktanom pravu, već i kao odraz primjene načela srazmjernosti i supsidijarnosti u europskom pravu. Povijest nastanka Uredbe Rim II trebala bi potvrditi ili demantirati praktičnu važnost mpp-a kao grane prava koju obilježava i komunitarizacija²³, ali i pravnog sustava u čijim odredbama se zrcali kulturološki stupanj razvitka suvremenog prava.

Osim neposrednog rada na izradi današnje Uredbe Rim II, donošenju tog unifikacijskog instrumenta europskog mpp-a pridonijele su na svoj specifični način još i druge prethodne unifikacijske aktivnosti. Kao prvo to je rad Haaške konferencije za međunarodno privatno pravo (u nastavku rada: Haaška konferencija), kao drugo to je donošenje odredaba nacionalnog međunarodnog deliktanog prava, te kao treće, to su pojedinačni pokušaji donošenja europskog zakona o međunarodnom privatnom pravu koje iniciraju nadahnuti pojedinci i koji istodobno predstavljaju pokušaj unifikacije odredaba međunarodnog deliktanog prava.

2. Prethodne unifikacijske aktivnosti

2.1. Rad Haaške konferencije

Iako uz određene prekide djeluje još počev od 1883., Haaška konferencija²⁴ je tek krajem šezdesetih godina dvadesetog stoljeća pokrenula aktivnosti koje su trebale rezultirati unifikacijom mpp-a, pa time i međunarodnog deliktanog prava.²⁵ Međutim, ubrzo nakon toga, plan o izradi takve konvencije zamijenjen je novim, prema kojem je odlučeno da će se donositi konvencije za posebne odredbe

²² "U analizi europeizacije suvremena pravna doktrina, s jedne strane, proučava zajedničke europske pravne korijene i pravna načela (europskih) nacionalnih pravnih poredaka. Taj vid europeizacije označava se kao *ius commune*". (Bouček, Europsko mpp kao integracijsko pravo, str. 2.).

²³ "Pojava u suvremenom europskom pravu kojom se nacionalnim parlamentima država članica EU stalno smanjuje njihova zakonodavna nadležnost u korist nadležnih tijela EU naziva se komunitarizacija." (Bouček, Izvori europskog mpp-a, str. 739).

²⁴ Vidi više o tome: Sajko, Međunarodno privatno pravo, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2005. (u nastavku rada: Međunarodno privatno pravo), str. 63.-66.

²⁵ Vidi: *Traite Benelux portant loi uniforme relative au droit International prive* od 3. srpnja 1969. Taj ugovor nije stupio na snagu. Osim toga, on je sadržavao samo jednu kolizijsku odredbu čija poveznica je upućivala na primjenu prava mjesta počinjenja delikta (čl. 14.), ako njegova primjena ne bi bila isključena primjenom omeškavajuće (izbjegavajuće) klauzule. Vidi također njemački tekst, u: *Standesamt*, 1969., str. 250. i dalje.

deliktanog statuta kao i za uređenje drugih sastavnica mpp-a. Navedena promjena u pristupu unifikaciji mpp-a, rezultirala je donošenjem Haaške konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama od 4. svibnja 1971.²⁶ kao i Haaške konvencije o mjerodavnom pravu za odgovornost proizvođača za svoje proizvode od 2. listopada 1973.²⁷

Ako danas (početak 2008.) rezimiramo dosadašnji rezultat navedenog procesa ujednačavanja tek dva posebno izdvojena pitanja deliktanog statuta, tada je razvidno da je tek oko polovice država članica EU postalo strankom navedene Haaške konvencije iz 1971., a manje od trećine država strankom navedene Haaške konvencije iz 1973.

Dakle, od unifikacije općih odredaba deliktanog statuta Haaška konferencija je već u startu odustala, a relativno neuspješno je provedena unifikacija izdvojenih posebnih pitanja deliktanog statuta.²⁸ Ipak, već sama izrada, a potom i praćenje procesa ratifikacije posebnih konvencijskih odredaba deliktanog statuta ukazivala je konstantno na podnormiranost i potrebu cjelovitog uređenja deliktanog statuta, barem na razini EU.

Na ustroj europskih odredaba međunarodnog deliktanog prava, posredno je, vjerojatno više nego rad Haaške konferencije, utjecalo donošenje nacionalnih (autonomnih) odredaba deliktanog statuta.

2.2. Donošenje autonomnih odredaba međunarodnog deliktanog prava

Odredbe autonomnog međunarodnog deliktanog prava donošene su postupno od 1963. do 2005. i to u pravilu u okviru kodificiranja nacionalnog mpp-a današnjih država članica EU. Od sadašnjih dvadeset sedam država članica EU, pisane nacionalne odredbe deliktanog statuta imaju sljedeće države članice: Austrija (ZMPP iz 1978.), Bugarska (ZMPP iz 2005.), Češka (ZMPP iz 1963.), Estonija (GZ iz 1994.), Grčka (GZ iz 1940/1984.), Italija (ZMPP iz 1995.), Litva (GZ iz 2000.), Mađarska (Zakonska uredba iz 1979.), Nizozemska (ZMPP -deliktan statut- iz 2001.), Njemačka (UZGZ iz 1896/1986/1999.), Poljska (ZMPP iz 1965.), Portugal (GZ iz 1966.), Rumunjska (ZMPP iz 1992.), Slovačka (ZMPP iz 1963.), Slovenija (ZMPP iz 1999.), Španjolska (GZ iz 1889/1981.) i Ujedinjeno

²⁶ Notifikacijom od 22. siječnja 1994., Hrvatska je postala strankom Konvencije 8. listopada 1991. (NN MU br. 4/94.).

Konvencija je objavljena u SI. 1. SFRJ br. 26/76. Konvenciju su ratificirale sljedeće države članice EU: Austrija, Belgija, Češka, Francuska, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija i Španjolska.

²⁷ Notifikacijom od 22. siječnja 1994., Hrvatska je postala strankom Konvencije 8. listopada 1991. (NN MU br. 8/02.). Konvencija je objavljena u SI. 1. SFRJ br. 8/77. Konvenciju su ratificirale sljedeće države članice EU: Finska, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Slovenija i Španjolska.

²⁸ Tako npr. SR Njemačka nije stranka ni jedne od navedenih Haaških konvencija o mjerodavnom pravu koje uređuju posebna pitanja deliktanog statuta.

Kraljevstvo²⁹ (ZMPP - deliktan statut-iz 1995.) . Odredbe deliktanog statuta u ostalim državama članicama EU sadržane su u njihovom običajnom pravu.

Glavno obilježje tog pravnog procesa je uvođenje novih poveznica u odredbe deliktanog statuta koje pridonose određivanju prava najuže veze, a time i elastičnim pravnim rješenjima potrebnim za uređenje suvremenih i promijenjenih privatnopravnih odnosa s međunarodnim obilježjem.

Veoma važan utjecaj na odredbe deliktanog statuta na području Europe, posebice na srednjoeuropsku podskupinu država kontinentalnoeuropskog pravnog kruga i na bivše komunističke europske države, imala je njemačka sudska praksa i njemačko običajno pravo počev od 1888. do 1999., kao i švicarski Savezni zakon o mpp-u iz 1987. koji je ta poredbena pravna rješenja sublimirao u pisano ruho pravne norme.³⁰ Francuska sudska praksa i njeno običajno mpp, iako su tri puta propali pokušaji kodifikacije, nijansirali su pak međunarodno deliktan pravo u okviru romanske skupine kontinentalnoeuropskog pravnog kruga europskih država.

U pokušaju unifikacije europskog mpp-a, pa time i europskog međunarodnog deliktanog prava, valja spomenuti i pojedinačne pokušaje donošenja europskog ZMPP-a ili ZMPP-a za jedan dio Europe.

2.3. *Nacrt europskog ZMPP-a Ernsta Frankensteina*

Nalazeći se za vrijeme Drugog svjetskog rata u egzilu u Engleskoj, poznati njemački odvjetnik Ernst Frankenstein izradio je Nacrt europskog ZMPP-a. Taj rad napisan na francuskom jeziku predstavlja kodifikaciju europskog mpp-a u 816 (zakonskih) članaka, a obuhvaća kolizijske norme, kao i odredbe međunarodnog građanskog procesnog prava.³¹ Nacrt sadrži kolizijska pravila za sve vrste izvanugovorne odgovornosti za štetu (čl. 530.-542., te čl. 628.) , kao i odredbu o nadležnosti za građanskopravne delikte (čl. 656.) ,³² Kolizijske odredbe, pak, polaze od klasične poveznice *locus delicti commissi* (čl. 530.) , ali sadrže i upućivanje na zajedničko redovno boravište oštećenika i štetnika (čl. 542 b.) , te oštećeniku daju mogućnost izbora mjerodavnog prava između *lex loci actus* i *lex loci damni* (čl. 532.) , a posloprimcu (radniku) primjenu povoljnijeg prava (čl. 539.) .

Iako je tekst navedenog Nacrta neopravdano bio formalno zapostavljen, njegov sadržaj odražavao je nove trendove europskog međunarodnog deliktanog prava,

²⁹ Vidi: Part III of the Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995. (engleski ZMPP). Polje primjene engleskog ZMPP-a je Engleska. Dijelovi Ujedinjenog Kraljevstva, kao npr. Škotska, imaju u pravilu vlastite odredbe međunarodnog privatnog prava. Međutim, engleski ZMPP rezultat je zajedničkog rada engleskih i škotskih pravnih stručnjaka na odredbama deliktanog statuta. U tom kontekstu treba sagledati i tumačiti one engleske pravne autore koji ističu da se engleski ZMPP primjenjuje osim u Engleskoj, još i u Walesu, Škotskoj i Sjevernoj Irskoj. Tako npr. izrijekom Mayss, u: Mayss, Conflict of Laws, London, 1997., str. 127. Zbog tih razloga, iznimno, u kontekstu engleskog mpp-a koristimo naziv Ujedinjeno Kraljevstvo.

³⁰ Usp. Bouček, Opće odredbe deliktanog statuta u njemačkom međunarodnom privatnom pravu, Hrvatska pravna revija, br. 8/2004., str. 37.-40.

³¹ Vidi: Frankenstein, *Projet d'un Gode Europeen de droit International prive*, Leyden, 1950.

³² Ibid.

pa ga i danas možemo promatrati kao preteču suvremenoj kodifikaciji deliktanog statuta u Uredbi Rim II.

U kontekstu preteča europske unifikacije međunarodnog deliktanog prava sadržanog u Uredbi Rim II, premda mu je pravno područje trebalo biti uže, valja spomenuti i rad prof. Lapajnea iz Slovenije koji je sredinom tridesetih godina dvadesetog stoljeća, ali bez konačnog uspjeha, pokušao kodificirati mpp na području srednje i južnoslavenskih europskih država.³³

3. Povijesna skica Uredbe Rim II

Donošenje Uredbe Rim II, pokazalo je sve sustavne i stvarne poteškoće pri unifikaciji europskog međunarodnog deliktanog prava. Zbog dužine nastajanja, prvotni rad na konvenciji, a potom i na Nacrtu i Prijedlogu Uredbe Rim II, pretvorilo se u pravu pravnu "trakavicu".

Izrada unifikacijskih odredaba europskog međunarodnog deliktanog prava započela je još od 1972. Tako se u E (E) Z na prijedlog država Beneluxa 1967. formirala ekspertna skupina koja je 6. prosinca 1972. izradila prvi Pripremni nacrt Konvencije za ugovorne i izvanugovorne obveze.³⁴ Navedeni Nacrt Konvencije je za izvanugovornu odgovornost za štetu jasno upućivao na pravo mjesta "u kojem se štetni događaj zbilo" (čl. 10, st. 1.), odnosno omekšavajućom (izbjegavajućom) klauzulom na pravo najuže veze (čl. 10., st. 2).

Međutim 1973., nedugo nakon ulaska u EEZ Danske, Irske i Ujedinjenog Kraljevstva, Nacrt je povučen jer u njegovom donošenju nisu sudjelovali predstavnici tada novih država članica, čime bi se, kako je procijenjeno, rad na tekstu Konvencije prekomjerno odužio.³⁵ Držimo pak, da je mnogo veću važnost od navedenog imala bitna razlika u odredbama, odnosno sudskoj praksi, koja je postojala između kontinentalnoeuropskog i *common law* sustava. Tada je u engleskom pravu kao opća kolizijska norma deliktanog statuta vrijedilo pravilo dvostruke utuživosti ("rule of double actionability") utemeljeno na predmetu *Phillips v. Eyre* iz 1870.³⁶ Prema tom precedentnom pravilu u engleskom mpp-u se pri određivanju mjerodavnog prava za delikte kumulirao (engleski) *lex fori* i odredbe *legis delicti commissi*.³⁷ Iako je u predmetu *Boys v. Chaplin* iz 1971. već bila utvrđena iznimka od navedenog pravila, House of Lords propustio je tom

³³ Sajko, Međunarodno privatno pravo, str. 63.

³⁴ Vidi: Lando, The EC Draft Convention on the Law Applicable to Contractual and Non-Contractual Obligations, *Rabels Zeitung*, 1974., str. 6. i 7. Odredbe o izvanugovornoj odgovornosti za štetu bile su sadržane u čl. 10. do 14. navedenog Nacrta Konvencije.

³⁵ Vidi: Giuliano/Lagarde, Bericht zum EVU. Drucksachen des Deutschen Bundestages, 10/503, str. 39.

³⁶ Vidi više o tome: Bouček, Opće odredbe deliktanog statuta u engleskom međunarodnom privatnom pravu - model za novi hrvatski Zakon o međunarodnom privatnom pravu?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, br. 5/1999., str. 617. i dalje.

³⁷ Ibid.

prigodom napokon promijeniti zastarjele odredbe deliktneog statuta, jer je o tom pitanju "postojalo mnogo suprotstavljenih stajališta."³⁸

Zbog toga Rimski konvencija o mjerodavnom pravu za ugovorne obveze, donesena 19. lipnja 1980.,³⁹ nije sadržavala mjerodavno pravo za izvanugovorne obveze, već je samo uredila ugovorni statut.

Nakon toga uslijedila je dugogodišnja stanka. Tek poslije 1. studenog 1993. i stupanja na snagu odredaba Ugovora iz Maastrichta,⁴⁰ kojim je EU dobila nove ovlasti u pravosudnoj suradnji u građanskim predmetima (čl. K. 1 toč. 6. Ugovora o EU)⁴¹ i nakon donošenja engleskog Zakona o međunarodnom privatnom pravu iz 1995.,⁴² legislativna aktivnost na unifikaciji mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu nastavljena je radom "Groupe europeen de droit International prive" ("European Group for Private International Law" GEDIP),⁴³ koja je nakon trogodišnjeg rada, u jesen 1998., na godišnjem sastanku u Luxemburgu, objavila "Proposition pou une convention europeenne sur la loi applicable aux obligations non contractuelles" ("Proposal for a European Convention on the law applicable to non-contractual obligations" - u nastavku rada: Prijedlog Europske Konvencije GEDIP-a)⁴⁴ Na izradu teksta Prijedloga Europske Konvencije GEDIP-a uticao je trijas sljedećih odrednica: dotadašnja sudska praksa Europskog suda⁴⁵, donesene Haaške konvencije iz 1971. i 1973. o mjerodavnom pravu za posebne građanskopravne delikte,⁴⁶ kao i nacionalne odredbe deliktneog statuta država članica, ali očito i švicarskih kao države nečlanice.

Predloženi tekst Konvencije polazio je od načela najuže veze (čl. 3, st. 1) kao općeg pravila, na koje su se nastavljale brojne pretpostavke, koje su konkretizirale navedenu poveznicu (čl. 3, st. 2. kao i čl. 5, st. 2.). Međutim, Konvencija nije donesena.

Daljnji rad na unifikaciji europskog međunarodnog deliktneog prava nastavljen je u duhu komunitarizacije mpp-a u tzv. postamsterdamskoj fazi razvitka europskog prava, kao i europskog mpp-a. Tada, kao što smo već ranije napomenuli, kodifikacijski i unifikacijski pravni akt postaje uredba EZ. Tako je u koordinaciji Komisije EU sačinjen Nacrt prijedloga uredbe Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu od 3. svibnja 2002. Nakon što je 31. listopada

³⁸ McClean/Morris, *The Conflict of Laws*, London, 1993., str. 286 .

³⁹ Vidi: OJ EC 1980., L 266/1. kao i ("Consolidated version") OJ EC 1998 ., C 27/34.

⁴⁰ AB1. EG 1992., C 191, 1.

⁴¹ Tada je navedena materija još uvijek bila sastavnica trećeg stupa.

⁴² private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995, Part III: Choice of Law in Tort and Delict (Halsbury's Statutes, 4th ed., 1999., Vol.45, 1023.

⁴³ To je bila ekspertna radna skupina sastavljena od predstavnika svih država članica EU, kao i švicarskih i norveških članova. GEDIP je imao zadatak poticati eurointegracijski proces kroz odredbe mpp-a i kritički se osvrtnati na sve inicijative koje je u tom procesu davala Komisija.

⁴⁴ Vidi tekst na francuskom u: IPRax, 1999., str. 286., te na engleskom u NILR, 1998., str.465.

⁴⁵ Vidi presudu Europskog suda od 30. studenog 1976., Rs. 21/76., Slg. 1976., str. 1748. u predmetu Bier vom Mines de de Potasse d'Alsace.

⁴⁶ Vidi u ovom radu supra, pod II. 2.1.

2002. provela konzultacije i široku raspravu, pa potom temeljito preuredila dotadašnji tekst Nacrta prijedloga uredbe,⁴⁷ Komisija je 22. srpnja 2003. objavila Prijedlog Uredbe Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu (Rim II).⁴⁸

Potom je uslijedila parlamentarna procedura. Na početku je sačinjen Nacrt izvješća o Prijelogu Europskog parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu.⁴⁹ Izvješće Europskog parlamenta izvjestiteljice *Diane Wallis* podneseno je 27. lipnja 2005.⁵⁰ Tek 6. srpnja 2005. Europski parlament je, s manjim izmjenama, prihvatio Prijedlog Uredbe Rim II, pa je 21. veljače 2006. podnesen Izmijenjeni prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu (Rim II)⁵¹. Nakon što je o tome 28. travnja 2006. u Vijeću postignuto političko jedinstvo, isto tijelo EU je 2. lipnja 2006. dalo svoju suglasnost na cjelokupnu Uredbu. Nakon konačno utvrđenog teksta, Vijeće je 12. kolovoza 2006. utvrdilo svoje zajedničko stajalište i dostavilo ga Parlamentu na drugo čitanje.⁵² Uzimajući u obzir mišljenje Europskog ekonomskog i socijalnog vijeća,⁵³ zajedničko stajalište Vijeća od 25. rujna 2006.⁵⁴ i Stajalište Europskog parlamenta od 18. siječnja 2007.,⁵⁵ te odluku Vijeća od 28. lipnja 2007. i Zakonodavnu rezoluciju Europskog parlamenta od 10. srpnja 2007., te u svjetlu zajedničkog teksta odobrenog od Odbora za mirenje od 25. lipnja 2007., Europski parlament i Vijeće donijeli su 11. srpnja 2007. Uredbu Rim II.

Kako bismo što bolje razumjeli opći kontekst Uredbe Rim II, u nastavku rada razmatrat ćemo njene opće odrednice, koje ujedno predstavljaju i opći pravni okvir Uredbe Rim II.

III. OPĆI PRAVNI OKVIR UREDBE RIM II

1. Cilj i svrha Uredbe Rim II

Uredba Rim II treba pridonijeti općepostavljenom cilju EU, a to je izgradnja prostora sloboda, sigurnosti i pravnog prostora u kojem je zajamčeno slobodno

⁴⁷ Vidi: IPRax, br. 1/2003., str. VII.

⁴⁸ COM (2003) 427 final. Vidi o tome: Fuchs, Zum Kommissionsvorschlag einer "Rom II" -Verordnung, GPR 1/2003/2004., str. 101. i dalje.

⁴⁹ Izvjestiteljica je bila gđa Diana Nallis, koja je svojim učešćem u navedenom parlamentarnom postupku, prema stajalištu mnogih, promovirala Europski parlament kao organ EU koji također ima svoju ulogu u postupku donošenja uredbe. Vidi: Nacrt izvješća D. Wallis od 15. ožujka 2004., 2003/0168 (GOD) vorl.

⁵⁰ Vidi: Plenarsitzungsdokument A6-62111/2005 endg.

⁵¹ KOM (2006) 83 endg.

⁵² Ratsdokument 1943/06., kao i Dokument 9751/06. JUSTCIV 137 od 12. kolovoza 2006.

⁵³ OJ C 241, 28. rujna 2004., str. 1.

⁵⁴ OJ C 289 E, 28. studenog 2006., str. 68.

⁵⁵ Ono još uvijek nije objavljeno u Službenom glasniku EU.

kretanje osoba (čl. 2., alineja 4 Ugovora o EU). Tom cilju pridonose i mjere na području pravosudne suradnje u građanskim predmetima (čl. 61. Ugovora o EZ). Kao kutni kamen te pravosudne suradnje Vijeće drži načelo uzajamnog priznanja presuda i drugih odluka pravosudnih tijela u građanskim i trgovačkim predmetima. U Zajedničkom programu mjera Komisije i Vijeća za primjenu načela uzajamnog priznanja odluka u građanskim i civilnim predmetima koji je Vijeće prihvatilo 30. studenog 2000.⁵⁶, određuje se da se mjerama za harmonizaciju kolizijskih normi olakšava uzajamno priznanje presuda, a Haški program, koji je Vijeće prihvatilo 5. studenog 2004. poziva na nastavak aktivnosti za donošenje kolizijskih normi kojima se uređuje izvanugovorna odgovornost za štetu (Rim II).⁵⁷

Konkretni cilj Uredbe Rim II je unifikacija kolizijskih odredaba autonomnog prava država članica EU (osim Danske) i sprečavanje *forum shoppinga*⁵⁸ u EU na području izvanugovorne odgovornosti za štetu. Zajedno pak s odredbama BU I i buduće Uredbe Rim I (današnje RK iz 1980.), Uredba Rim II tvori koherentni sustavni trijas instrumenata kojima se u okviru mpp-a na području EU uređuju građanski i trgovački obveznopравни odnosi. Time se ostvaruje još 1968. postavljen cilj, a to je unifikacija odredaba o mjerodavnom obveznom pravu i sprečavanje, danas još uvijek djelomično mogućeg *forum shoppinga*.⁵⁹

Opća svrha Uredbe Rim II je unificiranim kolizijskim pravilima olakšati primjenu načela uzajamnog priznanja presuda⁶⁰ u građanskim i trgovačkim predmetima. Da bi se to postiglo, programom uzajamnog priznanja⁶¹ traži se ograničenje i ukidanje pretpostavki kao "posrednih mjera" (engl. intermediate measures) za priznanje presuda donesenih u drugoj državi članici. Međutim, uklanjanje tih pretpostavki ("posrednih mjera") zahtijeva određeni stupanj uzajamnog povjerenja između država članica, a očitovanja tog povjerenja nema ako sudovi država članica u jednakim pravnim situacijama ne primjenjuju ista kolizijska pravila. Zbog toga Uredba Rim II, sa neposrednom svrhom pospješivanja predvidivosti ishoda suđenja i izvjesnosti što se tiče mjerodavnog prava, te slobodnog kretanja presuda, treba omogućiti da kolizijska pravila u državi članici upućuju na isto nacionalno pravo, neovisno o sudu države u kojoj je tužba podnesena. Time se ujedno pridonosi i pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta.⁶²

Dakle, predvidivošću i izvjesnošću u određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu, treba jačati pravna sigurnost kao zalag povjerenja za željeno ostvarenje načela uzajamnog priznanja stranih sudskih odluka

⁵⁶ OJ C 12, od 15. siječnja 2001.

⁵⁷ OJ C 53, od 3. ožujka 2005.

⁵⁸ U stvarnosti materijalnopravnog shoppinga. Usp. Nagel, Gottwald, Internationales Zivilprozessrecht, šesto prerađeno izdanje, Köln, 2007., str. 166.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ O tom pojmu vidi u: Bouček, Legislativni okvir za europsko međunarodno privatno pravo prema Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004., Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 1/2007., str. 107.-109.

⁶¹ OJ C 12, 15. 1. 2001., str. 8.

⁶² Usp. t. 6) Preambule Uredbe Rim II.

u građanskim i trgovačkim predmetima. Ali, svaka želja za postizanjem potpune predvidivosti veoma lako rezultira smanjenom fleksibilnošću.

2. Pravna osnova donošenja Uredbe Rim II

Uredba Rim II donesena je temeljem čl. 61. t. c) kao mjera na području pravosudne suradnje u građanskim predmetima, kojom se radi nesmetanog djelovanja unutarnjeg tržišta, shodno čl. 65. t. b) Ugovora o EZ želi unaprijediti ujednačenost važećih kolizijskih odredaba, te suglasno postupku određenom u čl. 67., kojim se u postupku suodlučivanja Europskog parlamenta i Vijeca temeljem čl. 251. Ugovora o EZ pravni akti donose kvalificiranom većinom.⁶³

3. Polje (područje) primjene Uredbe Rim II

3.1. Polje primjene Uredbe Rim II prema sadržaju koji uređuje

Uredba Rim II primjenjuje se u građanskim i trgovačkim situacijama s prekograničnim obilježjem pri određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu (čl. 1., st. 1., reč. 1.). Polje primjene Uredbe Rim II *ratione materiae* odgovara *mutatis mutandis* čl. 1. RK, a to znači da je ono široko određeno, jer za izvanugovorne obveze upućuje na primjenu prava koje ima vezu s pravnim porecima različitih država.

Iako se na prvi pogled čini da je druga reč. st. 1., čl. 1. Uredbe Rim II suvišna, budući da se njome iz polja primjene Uredbe Rim II posebice isključuju porezni, carinski, upravnopravni predmeti, kao i odgovornost države za njene čine i propuste u vršenju ovlasti države (*acta iure imperii*), takva odredba je ipak opravdano dodana zbog država common law sustava i analognih odredaba BU I.⁶⁴

Uredba Rim II sadrži i katalog iznimaka, koji je u velikoj mjeri preuzet iz RK. Prema toj odredbi Uredba Rim II ne primjenjuje se na izvanugovorne obveznopravne odnose u svezi s

- obiteljskopравnim odnosima (čl. 1., st. 2., t. a),
- nasljednopravnim predmetima (čl. 1., st. 2., t. b) ,
- mjenicom, čekom i drugim prenosivim vrijednosnim papirima (čl. 1., st. 2., t. c),
- pravom društava i osobnom odgovornošću članova trgovačkog društva za obveze društva (u širem smislu) (čl. 1. , st. 2., t. d) ,
- trustovskim odnosima (čl. 1., st. 2., t. e),

⁶³ Usp. Preambula Uredbe Rim II, OJ L 199/40 od 31. 7. 2007.

⁶⁴ Usp. Kropholler, Europaisches Zivilprozessrecht, osmo izmijenjeno i prošireno izdanje, Frankfurt am Mein, 2005., str. 67.

- nuklearnim štetama (čl. 1., st. 2., t. f),
- kršenjem privatnosti osoba (čl. 1., st. 2., t. g) i
- s dokazima i postupkom, ne dirajući u odredbe čl. 21. i 22. Uredbe Rim II (čl. 1. st. 3.).

Za svrhu primjene Uredbe Rim II *ratione materiae*, šteta je svaka posljedica nastala iz građanskopravnog delikta, stjecanja bez osnove, posloводства bez naloga ili *culpa in contrahendo* (čl. 2., st. 1.), kao i izvanugovornih obveza koje (tek) mogu nastati (čl. 2. , st. 2. i 3.) .

3.2. Polje primjene Uredbe Rim II prema prostoru na kojem se primjenjuje

Polje primjene Uredbe Rim II *ratione loci* određuje se posebnim odredbama u odnosu na pojedine države članice (st. 4., st. 1. Uredbe Rim II) ili u odnosu na treće države (čl. 3.).

Shodno tome Uredba Rim II neće se primjenjivati u izvanugovornim odnosima za štetu u odnosu na Dansku (čl. 4., st. 1.) . To znači da će danski sudovi i dalje primjenjivati svoje nacionalno (autonomno) pravo. Međutim, danski sudovi ipak mogu, ali samo iznimno, primjenjivati i Uredbu Rim II. To će se dogoditi kada danski sudovi budu, primjenjujući dansko mpp, primjenjivali institut renvoi, slijedom čijih odredaba se upućuje na pravo neke od država članica EU u kojoj je na snazi Uredba Rim II.

Za prostornu primijenu Uredbe Rim II posebno je važna i odredba kojom se određuje da će se odredbe Uredbe primijeniti bez obzira je li to pravo države članice ili ne (čl. 3.). Dakle, odredbe Uredbe Rim II primjenjuju se univerzalno, a to znači ne samo na sporove s "intra EZ", već i na one s "extra EZ" obilježjem. Kada je razlika između "intra" i "extra" privatnopravnih sporova na području EU postala umjetna, Uredba Rim II mogla je dobiti univerzalnu primjenu.⁶⁵ Shodno tome, stupanjem na snagu, odnosno počev od datuma primjene odredaba Uredbe Rim II⁶⁶, prestaju važiti autonomne odredbe delikatnog statuta u državama članicama EU.⁶⁷

Ustrojena kao *loi uniforme*, Uredba Rim II napušta tzv. dvotračni sustav europskog mpp-a. Time je olakšana i pojednostavljena njena jedinstvena primjena, jer se više ne mora rješavati teško pitanje razgraničenja na pravne odnose nastale na unutarnjem tržištu i u pravnim odnosima s trećima.

Iz jedinstvene koncepcije Uredbe Rim II možemo izvesti dva zaključka. Prvi je da proces komunitarizacije europskog mpp-a ide brže od njegovog važećeg pravnog ustroja sadržanog u čl. 65. Ugovora o osnivanju EZ koji se temelji na uređenju mjera na području pravosudne suradnje u građanskim predmetima (samo) s prekograničnim obilježjem. I dok je ovakav razvitak pravno sporan⁶⁸, kao

⁶⁵ Usp. COM(2003) 427 final 2003/0168 (GOD), str. 10.

⁶⁶ Vidi o tome u ovom radu infra, pod III. 1.4.3.

⁶⁷ Usp. Kropholler, Internationales Privatrecht, str. 547

⁶⁸ I dok veći dio pravne doktrine takav pristup pozdravlja, kao npr. Fuchs, Zum Kommissionsvorschlag einer

drugo, možemo zaključiti da je politička odluka *in favorem* načela univerzalnosti i jednotračne koncepcije europskog mpp-a) očito donesena.⁶⁹ Osim unifikacijskim razlozima, takav pristup europskom mpp-u opravdan je s aspekta određivanja prava najuže veze. To znači, da i u EU mjerodavno pravo za izvanugovornu odgovornost za štetu treba odrediti pomoću najuže veze kao opće ideje vodilje u mpp-u, neovisno o sadašnjem stupnju integracije europskih država u EU, tim više što je to dosad bio proces stalne ekspanzije. Tomu također u prilog ide i činjenica da dosadašnje autonomno pravo država članica, pa i nečlanica, nema kriterij po kojem se pravo određenih država ne bi primijenilo.⁷⁰ Kada je pak riječ o pojedinim slučajevima, neprihvatljivi učinci (svakog) stranog prava mogu se ispraviti primjenom odredbe o javnom poretku (čl. 26. Uredbe Rim II).

3.3. Polje primjene Uredbe Rim II prema vremenu od kojeg se primjenjuje

Polje primjene Uredbe Rim II *ratione temporis* redakcijski je neusklađeno protuslovnim određivanjem "vremenske primjene" (čl. 31.) i "datuma primjene" (čl. 32.). Prema čl. 31. Uredbe Rim II određeno je da će se Uredba primjenjivati na štetne događaje "nastale nakon njenog stupanja na snagu", a to znači nakon dvadeset dana od objave u Službenom listu EU (Official Journal EU, Amtsblatt EU) od 31. srpnja 2007., dok je čl. 32. odredio da se Uredba Rim II "primjenjuje" od 11. siječnja 2009.

Doktrina drži upitnim da će se navedeno protuslovlje moći otkloniti tek običnom obaviješću.⁷¹

Držimo da navedene odredbe čl. 31. i 32. Uredbe Rim II, treba interpretirati tako da se nadnevak 11. siječnja 2009. treba tumačiti kao datum stupanja Uredbe na snagu. Osim toga, pri tom određena jednoipogodišnja vakacija potpuno odgovara dosadašnjoj legislativnoj praksi donošenja uredbi EZ kao izvora europskog mpp-a.

Kada je riječ o završnim odredbama i primjeni Uredbe Rim II *ratione temporis*, tada je još važno naglasiti da je za primjenu Uredbe relevantan nadnevak počinjen ja štetne radnje.⁷² To *a contrario* znači da se ne uzima u obzir vrijeme nastanka štetne posljedice. Dakle, **Uredba Rim II primjenjivat će se na izvanugovornu odgovornost za štetu ako je štetna radnja koja je uzrokovala štetu nastala 11. siječnja 2009. ili nakon toga nadnevka.**

S tim u svezi u europskom međunarodnom deliktnom pravu moguće je predvidjeti i promjenu statuta za određene građanskopravne delikte koji će nastati ili se vremenski protezati prije i poslije 11. siječnja 2009., kao npr.

"Rom II-Verordnung", GPR, br. 2/03-04., str. 101., drugi to osporavaju, kao npr. Remien, European Private International law, The European Community and its Emerging Area of Freedom, Security and Justice, Comm. Market Law Rev., 2001., str. 75.

⁶⁹ Vidi: Fuchs, op. cit., str. 101.

⁷⁰ Usp. Leible/Engel, Der Vorschlag der EG-Kommission für eine Rom II-Verordnung, EuZW 2004., str. 9.

⁷¹ Jayme/Kohler, Europaisches Kollisionsrecht 2007., str. 494.

⁷² Isto se odnosi i građanskopravni delikt počinjen propuštanjem em.

trajne ekološke štete. Na završene pravne situacije nastale prije stupanja na snagu Uredbe Rim II primjenjuju se nacionalne (autonomne) odredbe država članica EU.

4. Odnos Uredbe Rim II spram drugih izvora mpp-a

4.1. Odnos spram drugih odredaba prava EZ

Uredba Rim II određuje da ona "ne dira u primjenu odredaba prava EZ, koje za posebne odnose sadrže kolizijska pravila za izvanugovornu odgovornost za štetu" (čl. 27.) . Tom odredbom se, dakle određuje opće pravilo o prednosti primjene posebnih odredaba pravnih akata EZ u odnosu na opće odredbe.⁷³ Dakle, *lex specialis derogat legi generali*.

4.2. Odnos spram odredaba važećih međunarodnih ugovora

Uredba Rim II određuje da ona "ne dira u primjenu međunarodnih ugovora kojih su stranke u vrijeme njenog stupanja na snagu jedna ili više država članica, a koje sadrže kolizijska pravila za izvanugovornu odgovornost za štetu" (čl. 28., st. 1.) .

Ovom odredbom misli se npr. na Haašku konvenciju o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama od 4. svibnja 1971.⁷⁴ kao i na Haašku konvenciju o mjerodavnom pravu za odgovornost prizvođača za svoje proizvode od 2. listopada 1973.⁷⁵

Ako neki od međunarodnih ugovora nije na snazi u svim državama članicama, ne jamči se jedna jedinstvena odredba o mjerodavnom pravu. Sudovi država članica i nadalje će primjenjivati kolizijskopravne odredbe ugovora koji su u njih na snazi, a sudovi država članica koje nisu stranke tih ugovora, odredbe Uredbe Rim II koje se na taj pravni odnos primjenjuju. Na tom mjestu dolazi do najsnažnijeg urušavanja željenog europskog ujednačenog rješavanja deliktanog statuta.⁷⁶

Međutim, "ova Uredba će po pravnoj snazi biti iznad međunarodnih ugovora koji su sklopljeni isključivo između dvije ili više država članica, ako ti međunarodni ugovori uređuju odnose sadržane u ovoj Uredbi" (čl. 28., st. 2.) .

4.3. Odnos spram autonomnih kolizijskih odredaba država članica

Temeljem čl. 249., st. 2. Ugovora o osnivanju EZ Uredba Rim II se počev od datuma primjene, odnosno nakon stupanja na snagu dana 11. siječnja 2009.⁷⁷, u

⁷³ Usp. Kropholler, Internationales Privatrecht, str. 548.

⁷⁴ Ibid. , str. 549.

⁷⁵ Vidi o tome u ovom radu supra, pod II. 2.2.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Vidi o tome u ovom radu supra, pod III. 4.3.

svim državama članicama primjenjuje izravno (neposredno) kao opći i obvezujući pravni akt koji je po pravnoj snazi iznad autonomnog kolizijskog prava država članica. Dakle, područje primjene autonomnog mpp-a država članica je samo ono koje im je preostalo nakon stupanja na snagu Uredbe Rim II.

5. Opće odrednice Uredbe Rim II

5.1. Opća struktura

Ako usporedimo važeće odredbe Uredbe Rim II s onima koje su prethodile njenom donošenju, tada je razvidno da se njena opća struktura počiva na ranijem ustrojstvu Prijedloga Europske Konvencije GEDIP-a iz 1998., Nacrtu prijedloga Uredbe Rim II iz 2002. i Prijedlogu Uredbe Rim II iz 2003.⁷⁸

Važeća struktura Uredbe Rim II obuhvaća sedam poglavlja:

- polje (područje) primjene (čl. 1-3.),
- građanskopravne delikte (čl. 4-9.),
- kvazikontrakte i culpa in contrahendo (čl. 10-13.),
- stranačku autonomiju (čl. 14.),
- opća pravila (čl. 15-22.),
- ostale odredbe (čl. 23-28.) i
- završne odredbe (čl. 29-32.) .

U određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu Uredba Rim II koristi kombinaciju subjektivne i objektivnih poveznica deliktnog statuta, a kao *tertium genus* i poveznicu najuža veza.⁷⁹

5.2. Pregled poveznica

U Uredbi Rim II sadržane su sljedeće opće poveznice deliktnog statuta: mjesto štete kao opće pravilo (čl. 4., st. 1.), zajedničko redovno boravište oštećenika i štetnika kao iznimka (čl. 4., st.2), očito (naj)uža veza, s pripadajućom pridružnom (akcesornom) poveznicom kao omekšavajuća (izbjegavajuća) klauzula u odnosu na pranje navedene odredbe (čl. 4., st. 3.), te stranačka autonomija ili volja stranaka (čl. 14. .) . Osim navedenih, mogu se pojaviti i one koje se, u pravilu, pojavljuju kao poveznice u posebnim odredbama deliktnog statuta, kao npr. mjesto registracije vozila ili sjedište osiguravatelja, ali do njihove primjene također može doći primjenom opće poveznice najuža veza.

U Uredbi Rim II sadržane su npr. i sljedeće posebne poveznice za posebne slučajeve izvanugovorne odgovornosti za štetu: redovno boravište neposredno oštećenog (čl. 5., st. 1., t. a), mjesto pribavljanja proizvoda (čl. 5., st. 1., t. b)) -za

⁷⁸ Usp. u ovom radu supra, pod II. 3.

⁷⁹ Vidi više o tome: Sajko, Međunarodno privatno pravo, str. 96.-98.

odgovornost proizvođača, mjesto tržišnog učinka (čl. 6.) - za nepošteno tržišno natjecanje i radnje kojima se ograničava tržišno natjecanje), te *locus protectionis* (čl. 8.) - za kršenje prava industrijskog vlasništva.

Navedeni pregled poveznica, kako u općim tako i posebnim odredbama deliktanog statuta, trebao bi predstavljati ostvarenje načelno suprotstavljenih principa, odnosno s jedne strane predvidivosti radi ostvarenja pravne sigurnosti, te s druge strane elastičnosti, kako bi se ostvario *ratio* upućivanja na mjerodavno pravo, a to je primjena prava najuže veze.⁸⁰

5.3. Predvidivost protiv elastičnosti

Ocjenjujući odredbe Uredbe Rim II samo kroz navedeni pregled ponuđenih kolizijskopравnih rješenja za izvanugovornu odgovornost za štetu, jer ćemo se njihovom analizom, kako je već navedeno, baviti u drugom dijelu analize predmetne Uredbe, možemo se načelno upitati: je li predvidivost određivanjem jedne poveznice (mjesto štete) kao općeg pravila (čl. 4., st. 1.) zajamčena i dovoljna za postizanje željene izvjesnosti i pravne sigurnosti? Kako na to djeluju ostale poveznice koje relativiziraju navedeno opće pravilo? Ili se, polazeći od davanja većeg pondera elastičnosti, možemo upitati: Ako uz opće pravilo postoje navedene brojne iznimke, je li nužno umanjivati izraženu elastičnost krutošću pravnog rješenja sadržanog u predvidivosti mjesta štete?

U pravnoj doktrini ističe se kao povijesno iskustvo da se u mnogim pravnim sustavima pretpostavljeni sukob između predvidivosti i elastičnosti pokazuje iluzornim, te da su propadali pokušaji kojima se u međunarodnom deliktanom pravu rigidnim pravilima željelo postići apsolutnu predvidivost.⁸¹

Hoće li pak kolizijskopравno izražena predvidivost u čl. 4., st. 1. Uredbe Rim II u praksi bitno umanjivati elastičnost pravnih rješenja u određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu ili će se ona pokazati kao "pun pogodak" i ostvarenje željenog cilja, *znat* ćemo najkasnije 20. kolovoza 2011. Tada će Komisija na temelju pregledne (revizijske) klauzule⁸² podnijeti Europskom parlamentu, Vijeću i Ekonomskom i socijalnom odboru izvješće o primjeni, a prema potrebi i preuredbi Uredbe Rim II.⁸³

IV. ZAKLJUČAK

Donošenjem Uredbe Rim II, nakon znakovitih četrdeset godina traženja cjelovitog pravnog rješenja, unificiraju se i federaliziraju kolizijske norme

⁸⁰ Vidi više o tome, u: Sajko, Međunarodno privatno pravo, str. 12-13.

⁸¹ Weintraub, Rome II and the Tension between predictability and Flexability, Rivista di diritto internazionale privato e procesuale, 3/2005., str. 561.

⁸² Engl. "review clause".

⁸³ Uredbom Rim II predviđeno je, između ostalog, da izvješće Komisije izrazi učinke i načine kako se strano pravo tretira pred različitim sudovima država članica i kako ga oni primjenjuju prema odredbama Uredbe (čl. 30., st. 1., t. i), te kakav učinak na Haašku konvenciju iz 1971. o mjerodavnom pravu za prometne nezgode ima čl. 28. Uredbe (čl. 30., st. 1., t. ii).

međunarodnog deliktanog prava na području EU. Zbog isprepletenosti gospodarskih odnosa na unutarnjem tržištu u kojima veoma često sudjeluju i "treći", te stoga što svi sporovi na području EU imaju potencijalno unutarnje EU obilježje, odredbe Uredbe Rim II primjenjuju se univerzalno.

Uredba Rim II, zajedno s odredbama BU I i buduće Uredbe Rim I, a današnje Rimske konvencije iz 1980., tvori (budući) koherentni trijas instrumenata kojima se u okviru mpp-a na području EU uređuju građanski i trgovački obveznopravni odnosi. Time se ostvaruje još 1968. postavljen cilj, a to je unifikacija odredaba o mjerodavnom obveznom pravu i sprečavanje, danas još uvijek djelomično mogućeg *forum shoppinga*.

Utemeljena na načelu predvidivosti i izvjesnosti u određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost za štetu, Uredba Rim II želi jačati pravnu sigurnost kao zalag za ostvarenje načela uzajamnog priznanja stranih sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima.

Već samim opredjeljenjem za ugradnju kolizijskopравnih mehanizama koji trebaju osigurati predvidivost u određivanju mjerodavnog prava za izvanugovornu odgovornost na području EU, Uredba Rim II pokazuje da se u europeizaciji europskog međunarodnog deliktanog prava veći naglasak stavlja na njegovu komunitarizaciju kao prvu, nego na *ius commune* kao drugu sastavnicu europeizacije. Na taj način se umanjuje ne samo elastičnost Uredbe Rim II, već tako izražena ekonomska komponenta nadjačava onu kulturološku, imanentnu odredbama mpp-a. Iako time komunitarizacija izravno ne krši, ona će predvidivo barem potiskivati načelo supsidijarnosti i proporcionalnosti iz čl. 5. Ugovora o osnivanju EZ izraženo i u točki 38 preambule Uredbe Rim II.

Hoće li Uredba Rim II doseći željen stupanj predvidivosti utemeljen na određivanju *legis loci damni* (prava mjesta štete) ili će poveznica mjesto štete (čl. 4., st. 1. Uredbe Rim II) rezultirati neelastičnim ili nedovoljno elastičnim pravnim rješenjima u budućoj praksi, pokazat će već najavljeno i vremenski određeno izvješće Komisije, koje je shodno čl. 30. Uredbe Rim II predviđeno za dan 20. kolovoza 2011.

Do tada pak, do stupanja Uredbe Rim II 11. siječnja 2009. na snagu, nužno je nastaviti analizirati njene kolizijskopравne odredbe te pratiti njihovu primjenu u praksi.

ROME II REGULATION – COMMUNITARISATION OF EUROPEAN INTERNATIONAL DELICT LAW – HISTORICAL OUTLINE AND GENERAL LEGAL FRAMEWORK

In this paper the author analyses the history of the inception and general legal framework for the application of the provisions of the delict statute according to Regulation (EU) no. 864/2007 of the European Parliament and Council on applicable law for extra-contractual obligations since July 11 2007 (Regulation Rome II). With the aforementioned legal act of the EU, the collision norms of international delict law are unified in the area of the EU. Due to the complexity of economic relations in the internal market in which very often ' third parties' also participate, and because all disputes in the area of the EU have potential internal EU characteristics, the provisions of the Rome II Regulation are applied universally. That means that at the beginning of the application, that is, the coming into force of the provisions of the Rome II Regulation, autonomous provisions of the delict statute cease in the member states of the EU with the exception of Demark. Founded on the principle of predictability and certainty in the regulation of applicable law for extra-contractual responsibility for damages, Rome II Regulation serves to strengthen legal security as a basis for creating the principle of mutual recognition of foreign court decisions in civil and commercial cases. Already with the very preference for building in collision legal mechanisms which need to ensure predictability in the regulation of applicable law for extra-contractual responsibility in the area of the EU, Rome II Regulation is concluded by the author to show that in the Europeanisation of European international delict law, the greater emphasis is in its communitarisation as the first rather than on *ius commune* which is the second component of Europeanisation.

Key words: *Regulation Rome II, communitarization, legal genesis and general legal framework of Rome II.*